

OSNOVNI ŠOLI ZAPLANA

Leta 1862 je v pedagoškem glasilu Učiteljski tovariš razloženo ime Zaplana – »vas za planjo (planjavo) ali poljem«.¹ V Krajevnom leksikonu leta 1937 pa je Zaplana opisana tako: »Vas leži v jz. pobočju gozdnate Planine nad Vrhniko ob občinski cesti, 5,5 km od državne ceste Vrhnika–Logatec. Vas sestavlja več ločenih zaselkov s središčem pri župni cerkvi. Znatnejši zaselki so Jerinov grič, Log in Strmec.«²

S poučevanjem so se najprej ukvarjali župniki. Leta 1883 je župnik Tržičan Gabriel Weiss poleg verouka dva dni na teden učil tudi branje, pisanje in računstvo. Po njegovi smrti leta 1887 je njegovo delo nadaljeval župnik Josip Škofic do leta 1893, ko je odšel v Železnike.

6. septembra 1894 je na Zaplano prišel župnik Josip Seigerschmied, ki je vpeljal redno šolo. Poučeval je pet dni v tednu, ob četrtrkih je bil prost. Leta 1900 so šolske oblasti njegovo šolo priznale za zasilno, kar je bila vse do leta 1926, ko je postala enorazrednica.

8. oktobra 1901 je šolo prevzel župnik Jakob Matjan, po njegovi smrti leta 1906 pa je nekaj mesecev učil cerkovnik in organist Jakob Rupnik.

Tega leta je na Zaplano prišel župni upravitelj in kasnejši župnik Ivan Mihelčič. Mihelčič se je rodil 4. oktobra 1872 v Se-

miču, gimnazijo je obiskoval v Novem mestu, teologijo pa je dovršil v Ljubljani leta 1892. Na Zaplani je poučeval do leta 1931, ko je začel poučevati prvi redni poklicni učitelj Viljem Nanut.³

Ko še ni bilo šole (in zaradi bolezni župnikov), so si nekateri vaščani pomagali tako, da so najeli dijaka, ki je učil nekaj otrok, starši pa so mu dajali hrano.

Ob koncu prve svetovne vojne so Italijani od 15. do 18. novembra in še par dni v decembru zasedli šolski okoliš. Dve leti so imeli zasedenega pol šolskega okoliša, ki je bil zato brez šole. Otroci niso smeli obiskovati šole, ki je bila na jugoslovanskem ozemlju. Šele februarja 1920 so naredili v naselju Log šolo v leseni baraki. Tako je nastal nov šolski okoliš Log - Zaplana.

4. aprila 1929 je bilo v Učiteljskem tovarišu objavljeno, da je komisar oblastne samouprave ljubljanske oblasti nakazal zneske »za povzdigo šolstva«. Za novo šolo na Zaplani je nakazal 30 000 din.⁴

1 Jožef Poklukar: Imenozlaga (etymologie) farin vasi na Kranjskem. Učiteljski tovariš, 1862, str. 237.

2 Krajevni leksikon Dravske banovine. Ljubljana, 1937, str. 365.

3 Zgodovinski arhiv Ljubljana. VRH 49. Osnovna šola Zaplana. Osebnopopisnica, škatla 1.

4 Podpore za povzdigo šolstva v ljubljanski oblasti. Učiteljski tovariš, 1928/29, (4. 4.), št. 34, str. 2.

Stavba nekdanje Osnovne šole v Zaplani, leta 1996. Foto: Cvetka Požar.

Stavba nekdanje Osnovne šole Log - Zaplana, leta 1996. Foto: Cvetka Požar.

Šolska učilnica je bila do leta 1930 v priltičju župnišča, potem pa so s pomočjo domačinov zgradili novo šolsko poslopje. Ti so s svojimi konji dovažali pesek in opravljali tudi druga dela. Takrat je bila v Ilustriranem Slovencu objavljena fotografija šolske stavbe z naslednjim besedilom: »Vrhniška občina služi lahko za vzor vsem slovenskim občinam, tako lepo je uredila in rešila vprašanje šol v svojem okolišu. Zlasti naj služi za vzor onim občinam, ki ob vsaki priliki trkajo na svojo »naprednost«, a bo imela kmalu vsaka hribovska občina za svoje šole bolj preskrbljeno, kot pa ta »napredna« mesta z - Ljubljano na čelu.«⁵

Prvi poklicni učitelj in šolski upravitelj, Viljem Nanut, je na Zaplani poučeval od 1. septembra 1931 do 20. februarja 1936. Avgusta 1931 je šola postala dvorazrednica. Druga učiteljica je bila Viljemova žena Angela Nanut.

Nanut je takoj uvedel šolsko kroniko. V uvodu je zapisal, da je prišel 14. septembra 1930 v skoraj prazno šolsko poslopje. Tam je bilo le nekaj klopi iz zasilne šole v župnišču. Začel je opremljati šolo in urejati šolski vrt. Z ženo sta pripravila v šolskem letu 1932/33 gospodinjsko - nadaljevalno šolo, ki je trajala od 7. novembra do 9. februarja dvakrat tedensko. V njej so učili kuhanje, šivanje, krpanje in gospodinjska dela. Nanut je tudi predaval o domoznanstvu, žena pa o zdravstvu. Med tečajem so uprizorili igro »Užitkarji«. Na šoli je bil organiziran tudi Šolski oder, na katerem so prirejali igre. Leta 1933 je bil Nanut soustanovitelj Društva kmetskih fantov in deklet. Vodil je sadjarski tečaj, ki ga je obiskovalo 22 fantov. Žena Angela je vodila dekliške sestanke. Od 1. do 13. avgusta 1932 je obiskovala Uvodni in metodični

tečaj za učiteljice gospodinjsko-nadaljevalnih šol Dravske banovine na dekliškem zavodu Vesna v Mariboru.

20. februarja 1936 sta bila Nanutova razrešena službe na Zaplani. Postala sta učitelja v Loškem Potoku.⁶

Viljem Nanut se je rodil 6. julija 1899 v Štandrežu pri Gorici. Leta 1919 je končal učiteljske v Gorici. Po eno leto je poučeval v Kanalu ob Soči, Vipavskem Križu, Opatjem selu, Dolu nad Ajdovščino, Štandrežu, kjer je ustanovil in vodil obrtno nadaljevalno šolo, v Solkanu, Sovodnjah ob Soči in Kozani v Brdih. Leta 1928 je bil prestavljen v Piemont, od tam je pobegnil v Jugoslavijo, bil nekaj časa brezposeln, na kar je prišel na Zaplano. Med drugo svetovno vojno je bil v partizanih, večkrat tudi aretiran. Po vojni se je vrnil v rodni kraj Štandrež, kjer je poučeval in deloval tudi zunaj šole. Leta 1947 je bil izvoljen v vodstvo Demokratične fronte Slovencev, kasnejše Slovenske kulturno-gospodarske zveze, kasneje pa je bil imenovan za pokrajinskega svetovalca. Bil je tudi predsednik Zveze prosvetnih društev in izdajatelj goriškega tednika Soča. Umrli je 28. marca 1964.⁷

Leta 1936 sta na osnovni šoli na Zaplani poučevala Janez in Ana Hartman. Po Janezovi smrti, 2. junija 1937, je do 1. februarja 1938 prevzela upraviteljstvo žena Ana. Ta je organizirala gospodinjsko-nadaljevalni tečaj od decembra 1936 do aprila 1937. Pouk je bil ob četrtkih od 8. do 17. ure. Tečajnice so ob koncu tečaja pripravile kosi- lo, razstavo ročnih del in slaščic.

Avgusta 1937 je prišla na šolo učiteljica Angela Bajc, ki pa je poučevala malo časa. Od 1. februarja 1938 do 6. oktobra 1939 je bil na šoli zaposlen učitelj-dnevničar Srečko Logar; za njim pa je prišla na šolo Olga

Vodopivec, ki je vodila šolo do oktobra 1941. Maja 1942 se je upokojila.⁸

Župnija je 5. junija 1936 na Zaplani slovesno obhajala tridesetletnico bivanja župnika in bivšega učitelja Ivana Mihelčiča. Poklonila se mu je šolska mladina in drugi stanovi ob navzočnosti zastopnikov oblasti. Proslava se je končala s Krekovo igro Tri sestre.

Z darilnimi sredstvi sta se na šoli oblikovali učiteljska in šolarska knjižnica ter zbirka učil. Otroci so bili naročeni na revije Vrtec, Naš rod in Naš dan.

Šola je v tem obdobju pošiljala denar za vojake na fronti, za Jugoslovensko Matico ter vsakoletno zbirko pirhov za društvo Branibor.

Šolski vrt so oskrbovali šolarji. Šolo so v obdobju pred drugo svetovno vojno nadzorovali Alojz Urbančič, Ivan Michler, Andrej Skulj in Fran Drnovšek. Ivan Michler je napisal poročilo o stanju in oskrbovanju šolskega vrta v šolskem letu 1933/34. Ugotovil je, da je vrt vzorno urejen, da pa mu še vedno manjka sadna drevesnica.

31. marca 1941 je šolo obiskovalo 32 dečkov in 37 deklic. Učiteljska knjižnica je imela 104, šolarska pa 229 knjig. Med drugo svetovno vojno je bil pouk večkrat moten, ker so šolo zasedali vojaki. Šolsko leto 1942/43 se je pričelo šele 29. aprila v hiši Franca Mesca na Zaplani številka 14, končalo pa se je 31. julija. Med letoma 1941 in 1943 je na šoli poučevala in jo vodila Jožefa Zajc. 4. junija 1943 je prišla na šolo Olga Modic, ki jo je tudi nekaj časa vodila. V šolskem letu 1943/44 pouka ni bilo. V šolskem letu 1944/45 je bil pouk spet v šoli, čeprav so bili v njej od časa do časa tudi četniki. Na šolo je prišla učiteljica Draga Cimerman.

Zaplana je bila osvobojena 5. maja 1945. Upraviteljica šole Draga Cimerman je 25. junija poročala Okrajnemu odboru OF odseka za gradnje na Vrhniki: »Na območju krajevnega odbora OF v Zaplani sta dve šoli: dvorazredna v vasi Zaplana in enorazredna v vasi Log – Zaplana. Na obeh šolah je povprečno 120 učencev. Obe šoli so zasedli italijanski in nemški vojaki in vaška straža – bele garde je imela v Zaplani postojanko. Poškodovani so zidovi, okna in vse napeljave. Kritično je v šoli Zaplani, ker morajo učiteljice znositi vodo 250 metrov daleč.«

Poročilo o delu na šoli iz 15. oktobra 1945 pravi, da je šolo obiskovalo 22 dečkov in 30 deklic, učiteljska knjižnica pa je imela 34, šolarska pa 52 knjig.

Leta 1946 je na šolo prišla učiteljica Ana Hartman, ki je napisala 18. junija 1946 situacijsko poročilo o šoli. Na šoli ni bilo vode, kapnica pa je bila 300 metrov daleč. V šolski okoliš sta spadala zaselka Podpesek in Zaplana. Največja oddaljenost od šole je bila 4 km. Šolo je obiskovalo 20 dečkov in 24 deklic. Otroci so bili naročeni na mladinska lista Pionir in Ciciban, v pionirski organizaciji jih je bilo 36. Na šoli je deloval Mladinski oder. Šolska upraviteljica je bila članica OF in v kraju tajnica AFŽ.

Od 17. julija 1947 do 15. decembra 1948 je šolo vodil Janez Rupnik, nasledila ga je Marija Švigelj, poročena Slabe. V šolskem letu 1952/53 je v mesecih november, december, januar in februar potekal zdravstveni tečaj Rdečega križa za izobraževanje vaške mladine. Obiskovalo ga je 9 tečajnic.

Zaplana, Državna ljudska šola. Vir: Slovenski šolski muzej, inv. št. 1148-1 in 1148-2.

Za šolski vrt so skrbeli: leta 1945 Draga Cimerman, leta 1946 in 1947 Ana Hartman, leta 1948 pa Janez Rupnik.⁹

Od januarja do marca 1954 je imelo 14 deklet v šoli kuharski tečaj in tečaj ročnih del. Prvega je vodila kuharica iz župnišča Kristina Orel, drugega pa učiteljica na Zaplani Marija (Mimi) Švigelj Slabe. Ob koncu tečaja so uprizorile igro V Ljubljano jo dajmo. Pripravile so tudi razstavo svojih ročnih del in slaščic.¹⁰

V šolskem letu 1954/55 je šolo vodila Milena Drašler, v šolskem letu 1959/60 pa je upraviteljske posle prevzel Anton Varšek. Ta je 8. oktobra 1962 poslal Zavodu za prosvetno pedagoško službo Vič poročilo o delu šole. Ta je bila enooddelčna osemrazredna, nepopolna šola. Vključena je bila v centralno šolo Janeza Mraka na Vrhniki.

Šolska stavba je imela dve učilnici in pisarno v pritličju, v prvem nadstropju pa sta bili dve stanovanji za učno osebje. Stavba je bila potrebna prenove, posebno učilnici, od katerih je bila ena neuporabna, druga pa je bila preurejena v dvorano za prireditve društva Svoboda. Pouk je tako potekal v pisarni. Vsi učenci so bili člani pionirske organizacije in Podmladka Rdečega križa. Na šoli so potekali pevski, dramski, šahovski in strelski krožek.¹¹

1. januarja 1962 je bila šola ukinjena kot samostojni zavod. Priključena je bila Osnovni šoli Janeza Mraka na Vrhniki. V šolskem letu 1964/65 je vodstvo šole prevzela Rada Leskovec, poročena Pišler. Januarja 1967 je bilo na šoli 15 učencev. Šolo so zaprli in otroke vozili na šolo Janeza Mraka.¹²

Društvo Univerza za tretje življenjsko obdobje Logatec je na spletu objavilo osnovnošolski zvezek Frančiške Pečečnik, rojene Modrijan, last Marine Musec. Pečečnikova je kot 13-letna deklica leta 1934 obiskovala šolo na Zaplani. Na šoli sta takrat učila Angela in Viljem Nanut. V zvezku je pisala o smrti kralja Aleksandra, ki je umrl 9. oktobra 1934. Otroci so prišli v šolo. Ko pa je orožnik naznanil to novico, jih je učitelj Nanut poslal domov. Hčerki je pripovedovala, da je v šolo hodila eno uro v klanec. Ob velikem snegu je ostala doma. Učitelja Angela in Viljem Nanut sta bila zelo stroga, »posebej ona«.¹³

Osnovna šola Log - Zaplana

Do leta 1920 so učenci obiskovali šolo na Zaplani, ki je bila oddaljena eno uro. Tega leta so za šolo uporabili staro italijansko barako. Svet je bil last Ignacija Petkovška, poslopje pa last občine Vrhnika. Enorazre-

dna šola je bila ustanovljena z odlokom Višjega šolskega sveta 6. maja, odprta pa 9. maja 1921. Šolo so obiskovali otroci iz krajev: Petkovec, Travni Vrh, Žibrše, kasneje pa še Ceste, Jerinov Grič in Prezid. Prva učiteljica je bila Helena Kraigher. Prvo leto je šolo obiskovalo 15 dečkov in 12 deklic. Za tem je poučevala dalj časa Tekla Kleinmayer, leta 1923 pa Anica Gradišar.

Akcija za zidavo novega šolskega poslopja se je pričela, ko je nastopil službo učitelj Stanko Pogačnik, uspešna pa je bila leta 1937. Takrat je učila Mila Šetinc. Največje zasluge za zidavo pa ima šolski nadzornik Franc Drnovšek, saj se zanjo trudil pri šolskih oblasteh. Z zidanjem so pričeli leta 1938. Vaščani so pri zidavi zelo pomagali. Podarili so les in pesek, vendar je vedno zmanjkalo denarja. Šola je dobila 50.000 din brezobrestnega posojila, ki ji ga je priskrbel Fran Drnovšek. S tem so lahko usposobili učilnico in pisarno, tako da se

Log - Zaplana, šola je bila sprva v opuščeni italijanski baraki. Vir: Slovenski šolski muzej, inv. št. 423.

Log – Zaplana, ljudska šola. Vir: Slovenski šolski muzej, inv. št. 2746.

je v stavbi pouk lahko pričel v šolskem letu 1939/40. Zgornji prostori so bili urejeni šele v šolskem letu 1940/41. Učitelj Stanko Pogačnik je poleti 1932 obiskoval III. Zadrugiško-knjigovodski tečaj v Ljubljani. S šolskim letom 1936/37 je bil po svoji prošnji prestavljen v Hrastnik.

Pred začetkom druge svetovne vojne je bilo v šolo vpisanih 22 dečkov in 17 deklic. Učiteljska knjižnica je imela 208, šolarska pa 237 knjig.

Med vojno so v šoli prebivali Italijani, domobranci in četniki. Ko so po razpadu Jugoslavije šolo zasedli Italijani, so spraznili le eno učilnico, da se je pouk lahko začel 28. aprila in končal 28. junija 1941. V šolskem letu 1941/42 so na tem območju potekale borbe, zato se je pouk pričel šele 11. decembra 1942 in se podaljšal do 20. julija 1943. Poslopje so zasedli domobranci, zato se je pouk pričel 21. februarja 1944

in trajal do junija. V naslednjem šolskem letu, 1944/45, se je pouk pričel 1. oktobra 1944 in trajal do januarja 1945. Potem so stanovanje šolske upraviteljice zasedli najprej domobranci, nato pa četniki. Ko se je upraviteljica vrnila, je nadaljevala s poukom do 20. julija 1945.

Po vojni je bilo novo šolsko poslopje v zelo slabem stanju, zamazano in izropano, uničeno je bilo veliko knjig. Šolska upraviteljica Mila Šetinc je bila jeseni 1945 prestavljena na šolo Moste v Ljubljani, 17. septembra je na Logu - Zaplani nastopila službo Marija Komel. 10. oktobra 1945 pa je prišla na šolo iz Šentvida pri Ljubljani Marija Kramolc.

Učiteljska knjižnica je imela po vojni 161, šolarska pa 105 knjig. Za šolski vrt sta leta 1945 skrbeli najprej Mila Šetinc, nato Marija Komel, ki ga je oskrbovala tudi v letih 1946, 1947 in 1948.

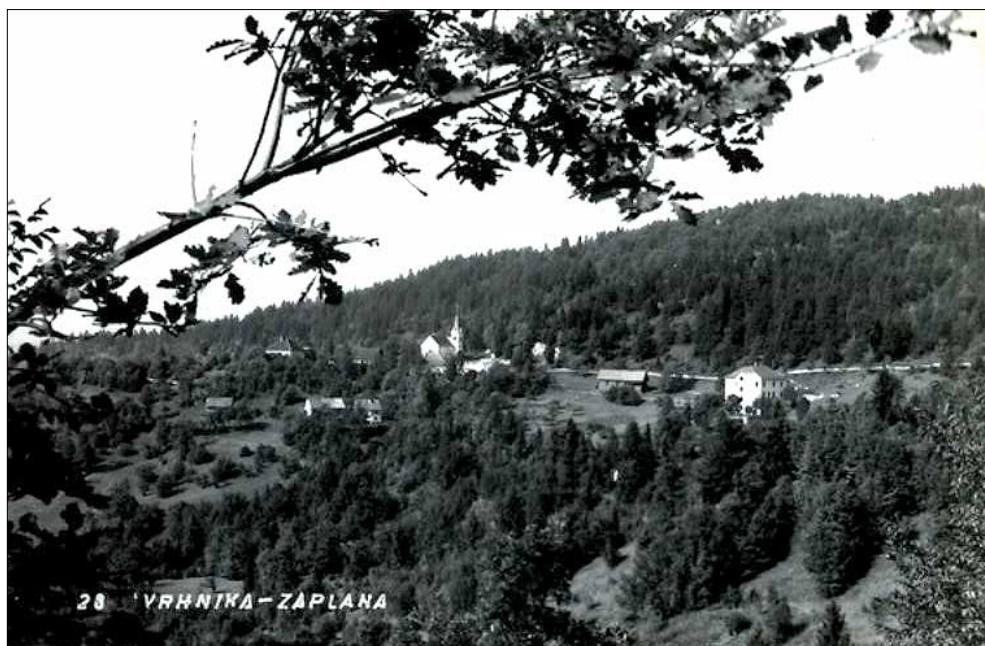
V situacijskem poročilu o šoli 18. junija 1946 je zapisano, da šolsko poslopje še ni povsem obnovljeno, predvsem vodovod in elektrika. V šolo so bili zajeti naslednji kraji: Log-Zaplana, Petkovec in Ceste. Ljudje so bili šoli naklonjeni.

Na šoli so večkrat prirejali igre, dobiček od njih so namenili šoli. Pouk se je pričel 15. oktobra 1945. Med učenci je bilo 23 dečkov in 26 deklic. Vsi so bili člani pionirske organizacije in Podmladka Rdečega križa. Šolski obisk je bil spomladi slabši, ker so učenci pomagali pri poljskih delih. Šolska upraviteljica je bila članica

AFŽ, OF. »S srcem se vživlja v razmere kraja in je pri ljudeh upoštevana.«

V poročilu Zavodu za prosvetno-pedagoško službo Vič - Ljubljana 15. oktobra 1962 pove, da je šola samostojna enooddelčna, vključena v centralno šolo Janeza Mraka na Vrhniki. Stavba bi morala biti temeljito popravljena, a proračun šole tega ni omogočal. Na šoli sta potekali Pionirska organizacija in Podmladek Rdečega križa.¹⁴ V šolskem letu 1969/70 je poučevala Nataša Mladenović Leskovšek.

Šola Log - Zaplana je bila ukinjena s šolskim letom 1973/74.

Pogled na Zaplano, 1960. Vir: svetovni splet, Kamra.

OPOMBE: 5 Blagoslovitev nove šole v Zaplani pri Vrhniki. Ilustrirani Slovenec, 1930, (19. 10.), str. 331. • 6 Zgodovinski arhiv Ljubljana, VRH 49, Osnovna šola Zaplana, Šolska kronika, škatla 1. • 7 Nanut Viljem. Primorski slovenski biografski leksikon. Gorica, 1984, str. 493–494. • 8 Slovenski šolski muzej (v nadaljevanju SŠM), dokumentacijska zbirka, mapa šole Zaplana. • 9 SŠM, dokumentacijska zbirka, mapa šole Zaplana. • 10 Marija Mele: O Zaplaninski šoli. Naš časopis, 26. 6. 2006, str. 45. • 11 SŠM, dokumentacijska zbirka, mapa šole Zaplana. • 12 Zgodovinski arhiv Ljubljana, VRH 49, Osnovna šola Zaplana, Šolska kronika, škatla 1. • 13 utzo. blogspot. com spominska-knjiga • 14 SŠM, dokumentacijska zbirka, mapa šole Log - Zaplana.